

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaalsainete õpetamine põhikoolis

Kirsika Rahuelu

NARRITAMINE KESKKOOLI ÕPILASTE SEAS ÜHE KOOLI NÄITEL
bakalaureusetöö

Juhendaja: Kristi Kõiv

Läbiv pealkiri: Narritamine õpilaste hulgas

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Kristi Kõiv (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: nimi (teaduskraad)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Sisukord

Sisukord.....	2
Resümee	3
Abstract	4
Sissejuhatus	5
Uurimuse teoreetilised lähtekohad	5
<i>Narritamise definitsioon</i>	5
<i>Narritamise seoses kiusamisega</i>	6
<i>Narritamine seoses keha ja välimusega</i>	7
<i>Narritamine seoses huumoriga</i>	8
<i>Narritamine sõprussuhetes</i>	8
<i>Soolised erinevused seoses narritamisega</i>	9
<i>Narritamine koolis</i>	10
<i>Narritamise tagajärjed</i>	11
Metoodika.....	12
<i>Valim</i>	12
<i>Mõõtevahendid</i>	13
<i>Protseduur</i>	14
Tulemused	15
<i>Eakaaslaste narritamise põhjused</i>	15
<i>Eakaaslaste poolt narritamise ohvriks langemise põhjused</i>	16
<i>Eakaaslaste narritamise tagajärjed</i>	16
<i>Eakaaslaste poolt narritamise ohvriks langemise tagajärjed</i>	17
<i>Kõrvalseisjate reaktsioonid seoses narritamise pealt nägemisega</i>	18
<i>Narritamise sagedus seoses eakaaslastega, kes meeldivad või ei meeldi</i>	19
<i>Narritamise sagedus meeldivate ja mitte meeldivate eakaaslaste seas</i>	21
Arutelu.....	22
Tänu sõnad	24
Autorsuse kinnitus	24
Kasutatud kirjandus	25

Resümee

Pealkiri: Narritamine keskkooli õpilaste seas ühe kooli näitel

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada narritamise sagedus, põhjused ja tagajärjed ühes Tartu linna gümnaasiumi klasside seas. Töös püstitati kaks hüpoteesi:

- 1) Peamiseks narritamise põhjuseks on nalja tegemine.
- 2) Narritamise peamiseks tagajärjeks on piinlikkuse tundmine.
- 3) Sagedamini narritavad nii poisid kui tüdrukud neid eakaaslast, kes meeldivad.

Käesoleva bakalaureusetöö käigus viidi läbi empiiriline uurimus Tartu ühes koolis kümnendate, üheteistkümnendate ja kaheteistkümnendate klasside seas ($n=500$), milleks kasutati ankeeti. Tulemustest ilmes, et enamus poistest ja tüdrukutest narritavad nalja pärast või, et teisi naerma ajada. Statistiliselt olulisi erinevuseid ei ilmnenud kahe vanusegrupi üldskoori vahel seoses narritamisega nalja pärast. Narritavaks on rohkem õpilased, kes meeldivad eakaaslastele. Narritamise tagajärjedest õpilaste hinnangul eristus üks peamine väide - õpilased tunnevad piinlikkust. Tulemustest selgus ka, et kõrvalseisjad ei tee narritamisest väljagi.

Läbivad märksõnad: narritamine, kiusamine, õpilased

Abstract

Title: Teasing among high school students in one school

The aim of this bachelor thesis was to find out frequency, causes and consequences of teasing in one Tartu's gymnasium in all grades. There were two hypothesis in this paper:

- 1) The main way to tease is by making jokes.
- 2) The main consequence to teasing is feeling embarrassed.
- 3) Boys and girls more frequently tease peers whom they like.

An empirical research was conducted among students in grades ten, eleven and twelve of one gymnasium (n=500) and a questionnaire was used. The results of this research indicate that boys and girls mainly tease to makes jokes and to make people around them laugh. There were no statistically significant differences between age groups of students in the frequencies of teasing to make jokes. Students who are liked by peers are more frequently teased by others. One main consequence of teasing which emerged according to students' opinion was that teasing makes them feel embarrassed. This research also showed that bystanders don't do anything when they see someone being teased.

Keyword: teasing, bullying, studnents

Sissejuhatus

Kiusamine on kahjustav ja vastuvõetamatu käitumine (Hertz, Jones, Barriors, Ferdon, & Holt, 2015). Kiusamist saab defineerida kui agressiivset käitumist, et ohvrile tahtlikult kahju teha (Beaty, & Alexeyev, 2008), siis narritamiseks saab nimetada lõbusat, mängulist ning prosotsiaalset käitumist (Mills, & Carwile, 2009). Noorukite omavahelises suhtlemises näevad mõned narritamist kui nalja tegemist ja viisi lõbutsemiseks, aga teistele tähendab see vaenulikkust ning tunnetega mängimist (Kowalski, 2000). Narritatava reageering oleneb nende eelnevast suhtest ning ümbritsevate inimeste reageeringust (Alberts, 1992). Selle tõttu võivad noorukiealised hakata mõistma, et narritamine on negatiivne. Seal juures mäletavad ja võtavad südamesse ohvriks olemist rohkem tüdrukud kui poisid (Agliata, Tantleff-Dunn, & Renk, 2007). Oma kehaga rahulolu ja enesehinnang mõjutavad, kuidas nooruk reageerib narritamisele (Tyler, Johnston, Dalton, & Foreyt, 2009). Populaarsed lapsed nadivad tähelepanu, saades samal ajal aru, et see on neile suunatud hea kavatsusega (Vessey, Duffy, O'Sullivan, & Swanson, 2003). Antud teema on aktuaalne, sest nii positiivne kui ka negatiivne narritamine on osa igapäevasest koolielust (Sherer, & Clark, 2009). Olukorra parandamiseks on võimalik arendada õpilaste sotsiaalseid- ja suhtlemisoskusi, millel on suur roll õpetajatel, andes õpilastele positiivset tagasisidet, et näidata nende ainulaadseid omadusi (Aho, 1998).

Töö teema valis autor lähtudes isiklikust huvist ning narritamise olulisusest. Autori arvates on oluline teadvustada narritamise ja kiusamise erinevust. Bakalaureuse töös on kaks osas- teoreetiline ja empiiriline. Töö teoreetiline osa annab ülevaate narritamise olemusest, selle seosest kiusamisega, narritamisest seoses välimuse ja huumoriga ning narritamisest sõprussuhetes. Samuti tuuakse välja peamised narritamise põhjused ja tagajärjed. Töö empiirilises osas on läbi viidud uurimus, et välja selgitada narritamise sagedus, põhjused ja tagajärjed. Käesoleva bakalaureusetöö lõpus on arutelu ning kasutatud kirjandus.

Uurimuse teoreetilised lähtekohad

Narritamise definitsioon

Mõisteid narritamine (ingl *tease*) võib defineerida järgnevalt:

1. Nalja tegemine või katse provotseerida teist inimest (või looma) mängulisel viisil (Oxford Dictionary, 2006).

Narritamist saab defineerida kui peamiselt verbaalset (Land, 2003) mitmetahulist inimeste vahelist suhtlusakti, mis on muretu ja lõbus ning milles sisaldub mängu element (Mills, & Carwile, 2009). Narritamine on osa prosotsiaalsest käitumisest, mille all mõistetakse sõbralikku ja mängulist interaktsiooni, sisaldades tihti ka solvamist ja vaenulikkust (Barnett, Burns, Sanborn, Bartel, & Wilds, 2004). Prosotsiaalne narritamine on sarnane nalja tegemisega/ naljatamisega, mis ei pane narritavat halvasti tundma, näiteks kasutades flirtimist (Barnett, Burns, Sanborn, Bartel, & Wilds, 2004), aga seda võib mõista ka kui destruktivistset käitumist (Kowalski, 2000). Paljud uurijad mõistavad narritamist kiusamise alaliigina (Bradshaw, Sawyer, & O'Brennan, 2007), käsitledes seda agressiivse käitumisena (Shapiro, Baumeister, & Kessler, 1991). Kowalski (2004) on leidnud, et narritatav ei saa igakord aru, kas tegu on mõeldud naljaga või on eesmärgiks teha meelehaiget. Narritamine on enamasti suunatud välimusega seotud kommentaaride tegemisele narritatava kohta (Shapiro, Baumeister, & Kessler, 1991). Inimesed arvavad, et teisi narritades on võimalik jätta endast mulje kui intelligentsest ja teravmeelsest (Partington, 2006).

Narritamise tõlgendus oleneb faktoritest nagu narritamisega seoses juba eelnevalt olnud halvad kogemused, halb sõnakasutus, kartus, et öeldakse ei ning narritatava hetke tuju. Noored langesid suurema tõenäosusega narritamise ohvriks, kui nende käitumine ei vastanud soostereotüüpidele. (Young, & Sweeting, 2004). Meedias kajastatud pildid ja omavaheline narritamine võivad mõjutada poisse olema sportlikumad ja mehelikumad (Ricciardelli, & McCabe, 2001) ning tüdrukud soovivad olla rohkem kõhnemad ja naiselikumad, millest tuleneb ka põhjus, et narritatakse neid, kes ei vasta soo stereotüüpidele (Keery, van den Berg, & Thompson, 2004). Mehed narritavad rohkem, et panna teisi samasoolisi proovile, et näha, kas nad vastavad nii öelda õigele mehe tüübile (Miller, & Roloff, 2005). Tavaliselt, noored, kes ei vasta soostereotüüpidele on teiste poolt kiusatud, narritatud, mõnitatud ja tõrjutud grupi poolt oma erinevuste poolest (Abrams, Rutland, Cameron, & Ferrell, 2007). Narritamise põhjuseks saab olla ka soov omada sotsiaalset kontrolli, seal juures arendades inimeste vahelisi suhteid (Pichler, 2006). Narritatakse samuti juhul kui kaaslane meeldib. Sel juhul on narritamine on kergem viis oma tundeid väljendada ning ära ütlemine pole nii valus (Eder, 1991).

Narritamise seoses kiusamisega

Narritamine on tahtlik käitumine või lausung, mille väljendamise eesmärgiks on pigem mängulisus kui vaenulikkus (Pujolar, 2001). Narritamise valesti mõistmisel võidakse seda kategoriseerida hoopis kiusamise alla (Asher, Rose, & Gabriel, 2001). Kiusamist saab

liigitada neljaks: füüsiline sund, näiteks löömine või tagumine, verbaalne narritamine ja hüüdnimede kutsumine suuliselt või kirjalikult, suhetega seotud, näiteks kuulujuttude levitamine või piinlike piltide postitamine (elektrooniliselt kui ka füüsiliselt), et kahjustada kiusatava reputatsiooni ja suhteid, ning viimaseks varalise kahju tekitamine (Gladden, Vivolo-Kantor, Hamburger, & Lumpkin, 2014). Olweus (1996) on toonud välja erinevad kiusamise tunnused- (a) inimesele füüsiliselt (löömine, tõukamine jne) või sõnadega haiget tegemine (naljade kasutamine, kuulujuttude levitamine) agressioonina, (b) sama isiku kiusamine mitmeid kordi ning (c) ohver, kellel ei ole võrdset võimu, et kiusajale vastu hakata. Kolm peamist tunnust kiusamisel, mis eristab seda narritamisest on, et kiusajad tahtlikult teevad kahju ohvritele, on tasakaalutus suhtes kiusaja ja ohvri vahel ning kiusamise korduvus (Griffin, & Gross, 2004).

Olukord, kus tahtlikult tahetakse haavata teise inimese tundeid käib kiusamise mõiste alla. Tihti aetakse narritamine kiusamisega segamini, sest olukorras, kus kaks inimest ei mõista teineteist täielikult ning algselt plaanitud nalja võetakse kui solvangut, viib tulemuseni, et nende omavahelised suhted saavad kahjustada ja narritatav tunneb ennast hoopis kiusatava rollis (Alberts, Kellar-Guenther, & Corman, 1996). Esineda võib ka verbaalset või mitteverbaalset provokatsiooni, näiteks narritatava omandi ära võtmist (Keltner, Capps, Kring, Young, & Heeray, 2001). Olweus (1993) on leidnud, et vähemalt 15 protsenti kõikidest lastest on olnud kiusamise ohvrid, kas algklassides või põhikoolis kogedes just verbaalseid solvanguid. Koolid on ühtedeks peamisteks kohtadeks, kus narritamine kui ka kiusamine esineb ja see juhtub enamasti siis, kui on vähem täiskasvanuid ümberringi.

Narritamine seoses keha ja välimusega

Noori narritatakse tihti selle tõttu kui nad käituvad või näevad välja mitte nagu teised nende eakaaslased- selliste füüsiliste tunnustega seoses nagu kaal, keha tüüp, kuid ka juuksestiil või riietuse valik (Geiger, & Fischer, 2006; Kowalski, 2000). Narritamine, mis on seotud välimusega, on olnud üks suure kaaluga tegureid, mis mõjutab nii meeste kui ka naiste kehaga rahulolematust (Thompson, Heinberg, Altabe, & Tantleffi-Dunn, 1999) ning narritamine erinevate arenguetaappide ajal lapse- ja noorukieas võib negatiivselt mõjutada narritatava taju enda välimuse ja üldise oma keha kohta (O'Mell, 1999). Palju uuringuid on tehtud narritamise kohta seoses inimese kehaehituse ja välimusega, kusjuures enamasti on olnud valimiks naissoost isikud (Rickert, Hassed, Hendn, & Cuniff, 1996).

Boxer ja Cortes-Conde (1997) väidavad, et naised hoolitsevad ja tunnevad rohkem uhkust enda kehade üle kui mehed ning nad on haavatavamad seoses välimisega seotud narritamise

suhtes.. Jones, Newman ja Bautista (2005) leidsid, et võrreldes poistega, kasutavad tüdrukud õelamaid kommentaare, mis on teise inimese keha ja tema kaalu kohta ning just tüdrukutele mõjuvad need kommentaarid haavavamalt. Taylor (2011) leidis, et välimusega seotud kommentaarid, eriti seoses kaaluga, on tüdrukute seas kõige levinumad narritamise viisid. Võrreldes poistega, on tüdrukute narritamine seotud rohkem narritatava välimuse ja tema sotsiaalsete suhetega. Kuna tüdrukud keskenduvad rohkem kui poisid välisele füüsilisele kehaga seotud ilule ja neile on tähtsad sõprussuhted, siis just nende aspektidega seotud kommentaarid on kõige haavatavamad (Barnett, Burns, Sanborn, Bartel, & Wilds, 2004).

Narritamine seoses huumoriga

Huumor esineb nii meeste kui ka naiste kõnes peaaegu iga kümne lause tagant (Lambert, & Ervin-Tripp, 1989). Mõned uurijad (Lightner, Bollmer, Harris, Milich, & Scambler, 2000; Scambler, Harris, & Milich, 1998) on leidnud, et potentsiaalne lõbu narritamisel tuleneb huumorist. Huumorit saab käsitleda kui verbaalset ja mitteverbaalset nalja tegemist, mida võib pidada narritamise üheks osaks. Huumori kasutamine narritamisel näitab ka, kui lähedased suhted isikute vahel on (Glenn, 2003). Michael Billing (2005) on leidnud, et huumor ja piinlikkuse tundmine on tihedalt omavahel seotud- mis tekitab piinlikkust, on ka enamasti naljakas. Positiivse narritamise alla saab kategoriseerida huumorit, mis on suunatud juuresolevale inimesele, selle vastandiks on naljategemine inimese selja taga, mis äärmuslikul juhul võib üle kasvada kiusamiseks. Lightner, Bollmer, Harris, Milich ja Scambler (2000) väidavad, et positiivseks narritamiseks on huumor vajalik ning öeldut ei tohi võtta liigselt tõsiselt, et suhteid kahjustada saaksid. Läbi huumori saavad mehed jätta endast maskuliinse ja naised feminiinse mulje. Positiivset ja mängulist huumorit kasutades loovad inimesed lähedasemad suhted, sest see näitab et neil on sarnased seisukohad ja uskumused (Lampert, & Ervin-Tripp, 2005). Huumori kaudu on kergem välja öelda-teemasid, mis võivad solvata inimeste tundeid (Crawford, 2003). Iroonilised kommentaarid muudavad kõne rohkem humoorikamaks kui kasutada otseseid kommentaare (Gibbs, 2000). Narritamise sagenemine lapse vanemaks saades on seotud lapse kognitiivses arengus toimuvate muutustega huumorist arusaamisel (Keltner, Capps, Kring, Young, & Heerey, 2001).

Narritamine sõprussuhetes

Sõbrad esindavad tähtsaid lähisuhteid noorukieas (Berndt, 1996) ning eakaaslastega suhted on vajalikud inimestele varasest east peale (Brown, & Larson, 2009). Uuringud näitavad, et faktorid, mis mõjutavad poiste ja tüdrukute sõprussuhteid ning populaarsust mõjutavad faktorid on mõlemal sugupoolel sarnased. (Rose, Glick, & Smith, 2011). Mayeux,

Houser ja Dyches (2011) on leidnud, et noorukieas meeldivad eakaaslastele need, kellele on omane eelkõige prosotsiaalselt käitumine ja nad omavad kõrge-kvaliteedilisi sõprussuhteid. Huumori kasutamine narritamise kontekstis võib viia sõpruse loomiseni või lõhkumiseni Boxer ja Cortes-Conde (1997). Narritatav ei või naljast aru saada ning tunda end solvatuna (McGraw, Warren, & Kan, 2011), aga läbi huumori saab teatud olukordades suhteid taas luua (Eder, 1991).

Jones, Newan ja Bautista (2005) uurisid narritamise mõju sõprusele noorukiealiste seas, mille tulemuseks oli, et sõprussuhteid omavad noored peavad narritamist positiivseks suhtlemise viisiks. Sõpruse süvenedes muutuvad sõprade ütlused ja kõnemaneeRID sarnasemaks (Gallois, & Giles, 2015). Selline interpersonaalne lähedus muudab narritamise enamasti positiivseks ja humoorikaks sõprade seas, mitte negatiivseks (Keltner, Capps, Kring, Young, & Heerey, 2001). Keltner, Young, Heerey, Oemig ja Monarch (1998) on leidnud, et narritamine on rohkem levinud hilises noorukieas olevate indiviidide vahel, et luua ja säilitada sõprus- ja armastussuhteid. Naised teevad humoorikaid kommentaare üksteisele, et tugevdada sõprussuhet. Mehed vastupidiselt naistele tunnevad ennast haavatuna, kui tehakse humoorikas kommentaar nende kohta (Lampert, & Ervin-Tripp, 1992). Sõprussuhetes vastassooga narritades tuleb olla ettevaatlik kommentaaridega, sest partneritel on üksteisele kõrged ootused (Keltner, Capps, Kring, Young, & Heeray, 2001) ja just selles kontekstis võib narritamine olla kõige valusam ning raskesti andestatavam (Kowalski, 2003).

Soolised erinevused seoses narritamisega

Boxer ja Cortes-Conde (1997) väidavad, et narritamise sagedus oleneb soost. Hay (2000) on leidnud, et narritamine seoses huumoriga on meeste seas sagedasem. Mehed võtavad võrreldes naistega narritamist rohkem kui positiivset kogemust, mis näitab teistele meeldimist ja kuuluvust gruppi. Lampert ja Ervin-Tripp (2006) on leidnud, et naised narritavad mehi rohkem kui mehed naisi ning ka naised kasutavad narritamist positiivses võtmes. Eder (1991) väidab, et narritamine ja verbaalne pilkamine on meeste sotsialiseerumise osa. Võib väita, et mehed ei võta narritamist nii tõsiselt kui naised (Keltner, Capps, Kring, Young, & Heerey, 2001). Keltner, Capps, Kring, Young ja Heeray (2001) arvavad, et mehed ja naised võtavad vastu narritamist ja naljade tegemist teisiti, mille tulemusena võivad vastassugupooltel tekkida arusaamatused. Poisid eeldavad, et ka teised on paindlikud seoses narritamisega, mille tõttu on nad ka vähem mures, kas narritatav tunneb ennast selle tõttu ebamugavalt (Eder, 1991).

Smith ja Leaper (2005) on leidnud, et paljud poisid ja tüdrukud tunnevad, et nad ei vasta sooga seotud stereotüüpidele. Näiteks tüdrukud, kes võtavad osa tegevustest, mida seostatakse

meesooga, saavad eakaaslaste poolt negatiivsete kommentaaride osaliseks (Leaper, & Brown, 2008), sest naisi seostatakse emadusega, eeldades, et nad on hoolitsevad, toetavad ja hellitavad (Sered, 2000), aga poisid, kes on rohkem naiselikumate joontega ja füüsiliselt nõrgemad saavad rohkem negatiivset tagasisidet eakaaslastelt (Pascoe, 2007). Kowalski (2000) on leidnud, et tüdrukute enesehinnang saab rohkem kahjustatud olles narritav, kui poiste oma. Kowalski (2004) on leidnud, et poisid ei võta narritamist nii südamesse, kui tüdrukud. Barnett, Burns, Sanborn, Bartel ja Wilds (2004) leidsid, et poisid narritasid rohkem antisotsiaalse käitumise grupi kontekstis, aga mitte prosotsiaalse käitumisega eakaaslaste grupi kontekstis, kus kommentaar öeldakse otse narritatavale välja (Keltner, Capps, Kring, Young, & Heerey, 2001). On leitud, et mehed kasutavad rohkem seksuaalseid ja agressiivseid kommentaare narritades ning naised naeravad rohkem nalja üle. Kui naised üldse kasutavad huumorit, siis on see seotud rohkem isiklike lugudega ja nad on rohkem tagasihoidlikumad (Lampert, & Ervin-Tripp, 1998). Hay (2000) on leidnud, et poisid teevad leebemaid nalju kui need on suunatud tütarlastele

Narritamine koolis

Dinkes, Cataldi, Lin-Kelly ja Snyder (2007) leidsid, et õpilased toovad välja, et nad on koolis olnud narritamise ohvrid, kus neid on narritatud sõnaliselt või nende kohta on kuulujutte levitatud. Kowalski (2000) on leidnud uurimuses, et lapsed ja noorukiealised on väitnud, et kõige sagedamini kasutatav narritamine on seotud narritatava füüsilisele välimusega. Põhikooli tüdrukud on teistele antud kommentaaridega ettevaatlikumad, et mitte kaaslasele haiget teha (Underwood, 2003). Faktorid nagu õpetaja-õpilase vahelised suhted, õpilaste erinevad mõttemaailmad, empaatia võime ja haavatavus olenevalt narritamise olukorrast, on leitud mõjutavat õpilasi, kui neid narritatakse (Newman, & Muray, 2005). On leitud, et narritamine toimub õpilaste vahel peaaegu igas koolis, aga siiski tihti peale pole õpetajad sellest teadlikud või ei pane seda tähele (Aho, 1998).

Õpetajatel on koolides suurim võimalus ennetada narritamist, õpetada ning korraldada koolitöö nii, et koolides väheneks narritamine, sest nad veedavad palju aega koos õpilastega (Kochenderfer-Ladd, & Pelletier, 2008). Õpetajad ei märka alati, kas ja kuidas toimub õpilaste omavaheline narritamine, on õpilased hinnanud narritamise taset kõrgeks koolides (Kowalski, 2004; Warm, 1997). Kochenderfer-Ladd ja Pelletier (2008) on välja toonud erinevad õpetajate rühmad seoses narritamisse ja kiusamisesse suhtumisega. Esiteks arvavad mõned õpetajad, et õpilased peaks enda eest väljas seisma, et neid ei narritaks. Teiseks on õpetajaid, kes arvavad, et läbi narritamise õpilased õpivad sotsiaalseid norme ning

kolmandaks on grupp, kes arvab, et kui õpilased hoiaksid eemale narritajatest, siis neid ka ei narritataks ega kiusataks. Õpetajad kasutavad mitmeid strateegiaid, et klassiruumis ennetada ja leevendada narritamist ja kiusamist. Nad kasutavad karistusi, julgustamist, õpilaste eraldamist ning vanemate kaasamist. Kokko ja Porhola (2009) arvavad, et õpetajatel puuduvad piisavad oskused, teadmised ja vahendid, et teha vahet kiusamise ja narritamise vahel ning sekkuda olukorda.

Narritamise tagajärjed

Narritamist on seostatud narritatava negatiivse minapildiga, madala enesehinnanguga, halbade sotsiaalsete oskuste, depressiooniga, toitumisprobleemide ja üksildusega (Olweus, 1993; Craig, 1998; Espelge, & Swearer, 2003). Narritamise ohvriks olemine on üks levinumaid negatiivseid tagajärgi eakaaslastega suhtlemisel (Warm, 1997). Alberts, Kellar-Guenther ja Corman (1996) väitsid, et narritamine võib tekitada narritavale piinlikkust, viha või valu. Näiteks kui narritatav ei saa aru kommentaarist (Keltner, Capps, Kring, Young, & Heerey, 2001) või tal on teatud omadus või joon olla narritamise suhtes haavatav (Kowalski, 2004) või negatiivne eelnev kogemus seoses narritamisega (Barnett, Burns, Sanborn, Bartel, & Wilds, 2004), siis naljaga kavatsatud narritamise tagajärg on negatiivne.

Negatiivsed suhted lapsepõlves, kus esineb sageli agressiooni või õdede-vendade vahelist vaenulikkust, viitavad hiljem nooruki- ja täiskasvanueas olevatele probleemidele nagu probleemsed suhted eakaaslastega, vastuhakk, antisotsiaalsus, delikventne käitumine (Snyder, Bank, & Burraston, 2005), sotsiaalsed foobiad (McCabe, Antony, Summerfeldt, Liss, & Swison, 2003) või üksildustunne (Storch, Roth, Coles, Heimberg, Bravata, & Moser, 2004). Eakaaslastele mittemeeldimine ja narritamise ohvriks olemine võib põhjustada mitmeid sotsiaalseid probleeme nii lastele kui ka täiskasvanutele. Näiteks, osadel noortel, keda narritati, suurenes hiljem agressiivne käitumine ja sotsiaalne võõrandumine ühiskonnast (Bierman, & Wargo, 1995) ning teised kannatasid depressiooni all (Rickert, Hassed, Hendn, & Cunniff, 1996). Roth, Coles, & Heimberg, 2002) leidsid uurimuses, et lapseas narritatud kannatasid hilisemas eas depressiooni, ärevuse ja negatiivse hinnangu vastuvõtmisega eakaaslaste poolt.

Bollmer, Harris, Milich ja Georges (2003) leidsid, et inimese isiksus ja varasemalt narritamisega seotud olemine muudavad tema reaktsiooni narritamisele. Bollmer'i uuring näitas, et inividid, keda oli narritatud lapsena kaldusid ennast süüdistama narritamise olukordades, ning narritajad kippusid olema rohkem kriitilised täiskasvanueas-partneritega seotud probleemide lahendamisel. Uuringutes on leitud, et võrreldes poistega on tüdrukute

vahelised narritamised emotsionaalselt neid rohkem kahjustavamad (Bosacki, Varnish, & Akseer, 2008) ning tagajärjeks võivad olla terviseprobleemid (Gruber, & Fineran, 2008). Talbot (2002) on leidnud, et narritamise ja kiusamise negatiivsed tagajärjed on koolist välja langemine, emotsionaalse pinge all kannatamine, stress ning suitsiidimõtted. On leitud, et täiskasvanud, kes kannatavad narritamise all, kalduvad olema madala enesehinnanguga ja suitsiidimõtetega (Neumark-Sztainer, & Story, 2003).

Metoodika

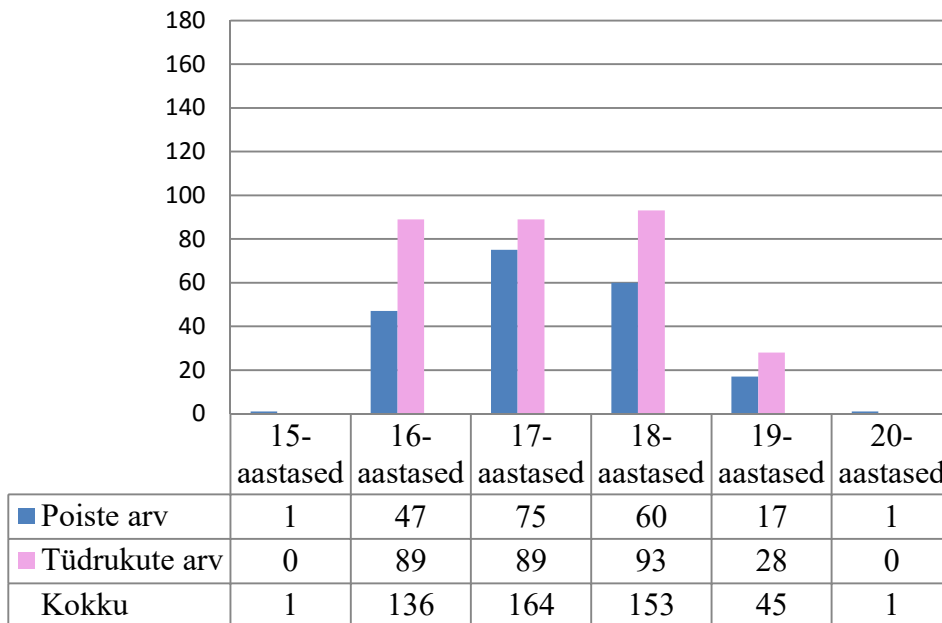
Valim

Antud uurimuses kasutati mugavusvalimit, milles osalesid õpilased ühest Tartu linna gümnaasiumist. Uurimus viidi läbi keskkooli kõikide klasside vahel. Uuringus osales 512 õpilast, kellest valimisse ei kuulu 2,4%, kelle ankeet oli täidetud mittetäielikult (N=12). Valimis oli kokku uuritavaid 500, kellest 40,2% olid poisid (N=201) keskmise vanusega $17,2 \pm 0,94$ ja 59,8% olid tüdrukud (N=299) keskmise vanusega $17,2 \pm 0,98$. Õpilased olid vanuses 16-20, millest keskmine vanus $17,2 \pm 0,96$ (tabel 2). Kümnenda klassi õpilased moodustasid valimist 36,2% (N=181), kellest 108 (59,7) olid tüdrukud ja 73 (40,3%) poisid, üheteistkümnenda klassi õpilased 33,4% (N=167), kellest olid 96 (57,5%) tüdrukud ja 71 (42,5%) poissi. ning kaheteistkümnenda klassi õpilased 30,4% (N=152), kellest 95 (62,5%) olid tüdrukud ja 57 (37,5%) poisid. Uuritava valimi üldandmed on tabelis 1.

Tabel 1. *Uuritava valimi üldandmed*

Klass	Tüdrukud	Poisid	N	%
10. klass	108	73	181	36,2%
11. klass	96	71	167	33,4%
12. klass	95	57	152	30,4%
Kokku	299	201	500	100%

Tabel 2. Õpilaste vanuseline jaotus



Mõõtevahendid

Valimiks osutus üks Tartu linna gümnaasium, milles uuriti kümnenda, üheteistkümnenda ja kaheteistkümnenda klassi õpilasi seoses narritamisega kvantitatiivse uurimismeetodiga. Uurimismeetodina on osutunud valituks Littleson ja Clark'i (2009) poolt loodud enesekohane ankeet, millega uuritakse narritamise sagedust, põhjuseid ja tagajärgi. Ankeet tõlgiti eesti keelde töö autori ja juhendaja poolt ning teostati tõlge-tagasitõlge kaasates eksperte ning täiendati mõnede teemakohaste küsimustega.

Esimesed neli küsimust on suunatud selgitamiseks välja narritamise sagedust meeldivate ja mitte meeldivate õpilaste seas. Esimeseks küsimuseks oli "Kui sageli narritad Sa samasoolisi eakaaslasi, kes sulle ei meeldi?". Järgnevad kolm küsimust olid "Kui sageli narritad Sa samasoolisi eakaaslasi, kes sulle meeldivad?", "Kui sageli narritad Sa vastassoolist eakaaslasi, kes sulle ei meeldi?" ja "Kui sageli narritad Sa vastassoolist eakaaslasi, kes sulle meeldivad?". Vastamiseks on antud sageduse variandid - "peaaegu mitte kunagi", "1 või 2 korda kuus", "1 või 2 korda nädalas", "peaaegu iga päev" ning "mitu korda päevas". Teises küsimuste blokis märgistavad õpilased peamised põhjused, miks nad eakaaslasi narritavad. Üksteist põhjust on - "et teiste üle naerda", "et kõrvalseisjad naerma ajada", "et näidata narritatavale, et ta sulle meeldib", "et saada kõrvalseisjate tähelepanu osaliseks", "et tõmmata narritatava tähelepanu, et ta sind märkaks", "et ärritada narritatavat", "nalja pärast", "et näida teiste silmis targem ja kavalam", "et teha teisele halva pärast tagasi", "muul põhjusel" ning "ma ei narrita eakaaslasi". Kolmandas küsimuste blokis palutakse uuritavale välja tuua

peamised põhjused, miks eakaaslane õpilast narritab. Näiteks "et sinu üle naerda", "et kõrvalseisja naerma ajada".

Neljas küsimuste blokk käsitles õpilaste hinnanguid narritamise tagajärgede kohta, kui nad on eakaaslast narritanud, mis koosneb kaheksast väitest. Need on - "sa oled tundnud, et meeldid isikule, keda sa narritad", "sa oled tundnud piinlikkust", "sa oled tundnud, et sul on midagi viga", "sa oled tundnud, et sind aktsepteeritakse eakaaslaste grupis", "sa oled tundnud, et sa ei meeldi teistele", "sa oled tundnud, et see haavab su tundeid", lahti kirjutamiseks "muud tagajärjed" ning "mind ei narritatud".

Ka viies küsimuste blokk, mille ideeks on välja selgitada peamised tagajärjed, kui õpilane on olnud narritamise ohver. Viies osa koosneb samadest väidetest, mis neljaski. Ainult esimene väide on erinev - "sa oled tundnud, et meeldid isikule, kes sind narritab". Ankeediküsimustele lisati töö autori ja töö juhendaja poolt temaatika seoses õpilastepoolsete reaktsioonidega narritamise korral. See koosneb üheteistkümnest väitest, milleks on "nad tahavad meeldida isikule, kes teist narritab ja narritavad ka", "nad tunnevad toimunu üle piinlikkust", "nad tunnevad toiminuga seoses ennast halvasti", "nad tunnevad, et siis teised grupiliikmed aktsepteerivad neid, kui nad ka narritavad", "nad tunnevad, et ei meeldi teistele ja sell pärast narritavad ka", "toimunu haavab nende tundeid", "nad eemalduvad ja lahkuvad", "nad ei tee väljagi, mis toimub", "nad ütlevad, et ei tohi narritada", "nad lähevad narritatavale appi ja toetavad teda" ning lahti kirjutamiseks "muud reaktsioonid".

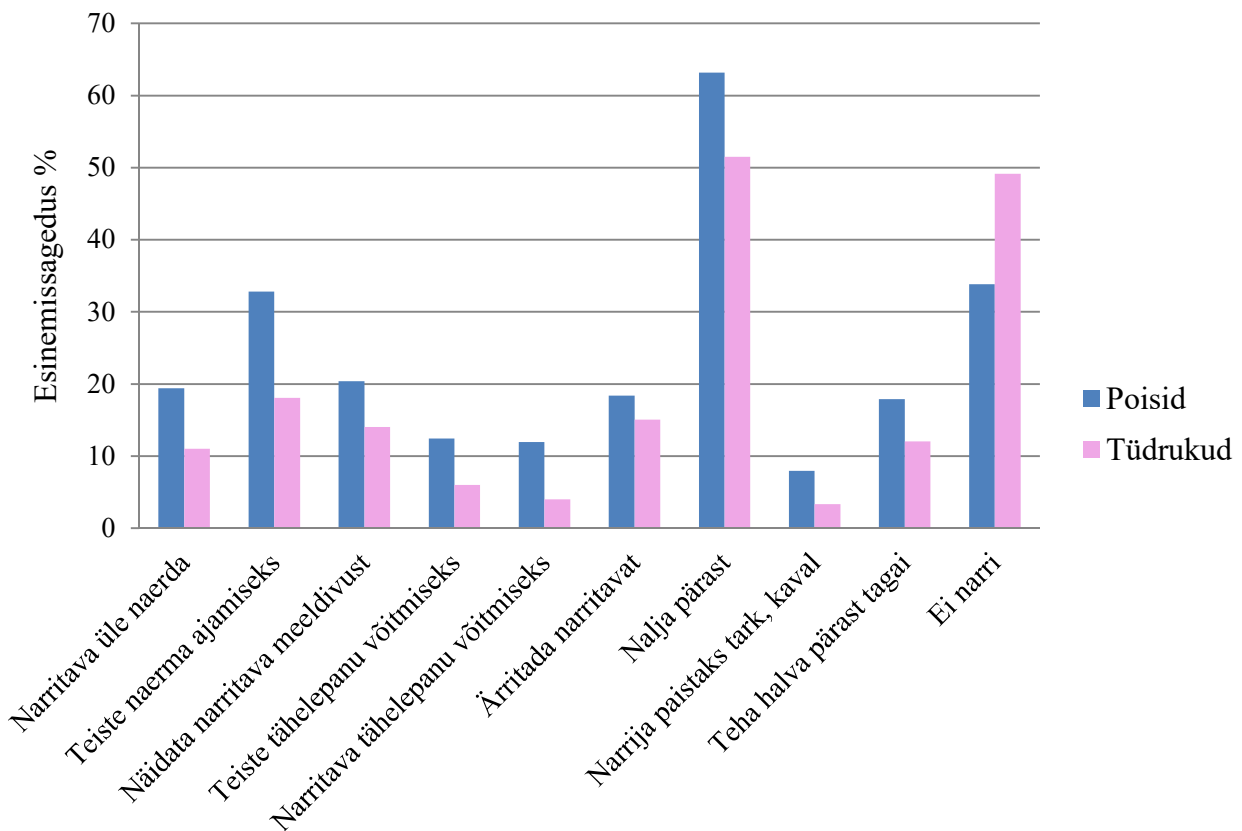
Protseduur

Uuring viidi läbi 2016. aasta jaanuari kuus. Töö autor võttis valimikooliga ühendust emaili teel, et leppida kokku aeg kohtumiseks. Enne ankeetide läbiviimist saadi nõusolek kooli direktorilt, kellele uurija seletas uurimuse eesmärgi ning selgitas narritamise aktuaalsust. Koolis viisid läbi küsitluse õpetajad koos kooli õppekvaliteedi juhiga viibides samal ajal klassis. Õpilastele seletati, et uurimuses osalemine on anonüümne ja vabatahtlik ning saadud tulemusi kasutatakse vaid teaduslikel eesmärkidel. Ankeetide täitmine võttis õpilastel 5 kuni 10 minutit aega ning erinevates klassides viidi uurimust läbi ühe nädala jooksul. Saadud andmed sisestati Excel 2013 programmi ning analüüsiti IBM SPSS Statistics 20 programmiga kasutades *x*-testi, et leida kahe grupi (poisid ja tüdrukud) ühe arvulise tunnuse keskmise väärtuse ning šansside suhet.

Tulemused

Eakaaslaste narritamise põhjused

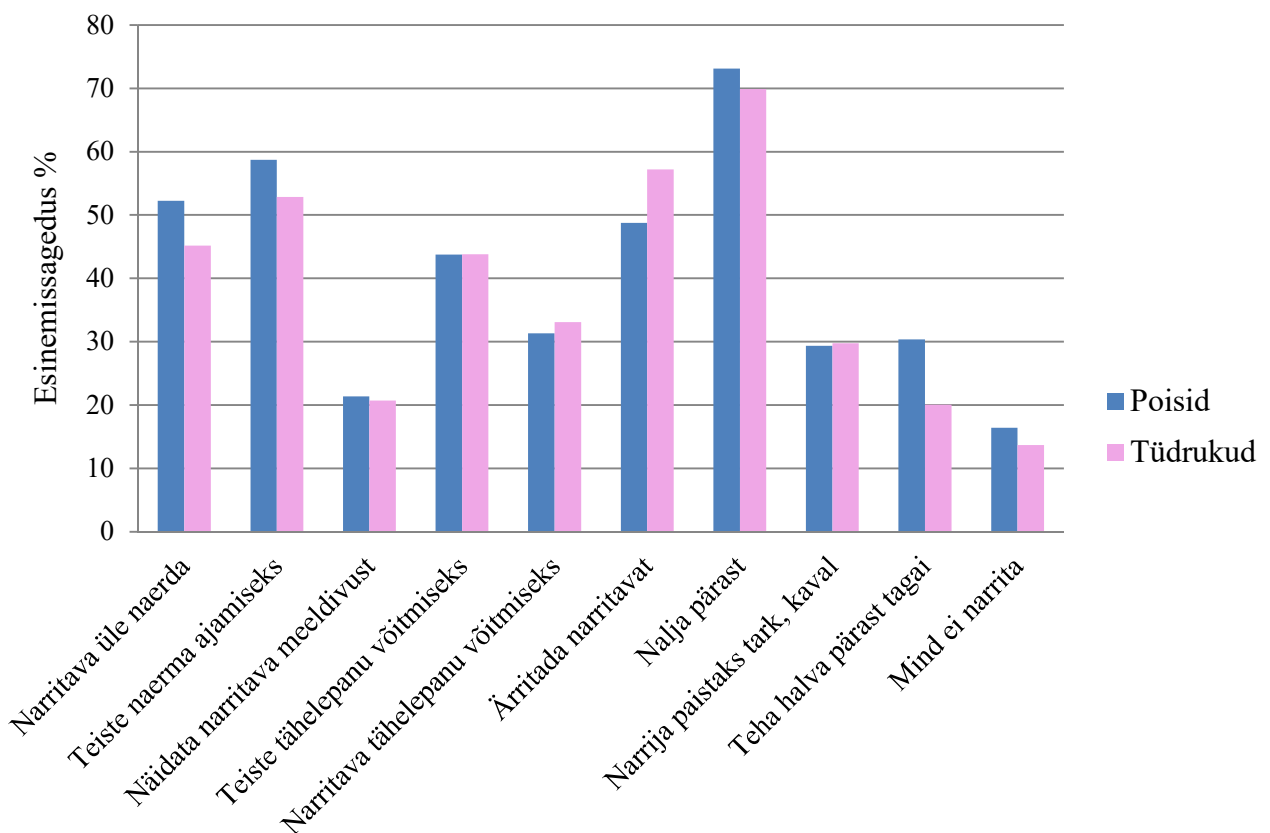
Peamiseks põhjuseks, miks tüdrukud (N=299) narritasid eakaaslaseid oli *nalja pärast* (51,5%). Kõige vähem arvati narritamise põhjuseks olevat *et tõmmata narritatava tähelepanu, et ta sind märkaks* (4%) ning *et näida teiste silmis targem ja kavalam* (3,3%). Ligi pooled (49,2%) tüdrukutest (N=147) väitsid, et nad ei narrita eakaaslaseid. Poistest (N=201) väitis 33,8% õpilast (N=68), et nad ei narrita eakaaslast. Peamiseks põhjuseks, miks poisid (N=201) narritasid eakaaslaseid oli ülekaalukalt *et ärritada narritatavat* (63,2%). Kõige vähem valiti poiste poolt variant, *et näida teiste silmis targem ja kavalam* (8,3%). Üldiselt on näha (joonis 1), et ülekaalukalt on nii poiste kui ka tüdrukute narritamise põhjuseks *nalja pärast*, mis on valitud kogu vastajaskonnast (N=500) 56,2% õpilastest. Kõikidest vastanutest ei narrita eakaaslaseid üldse 43% (N=215) õpilased.



Joonis 1. Põhjused, miks eakaaslast on narritatud

Eakaaslaste poolt narritamise ohvriks langemise põhjused

Selgus, et kogu vastajaskonnast 13,7% tüdrukuid (N=41) ning 16,4% poisse (N=33) ei ole narritatud. Kui vaadelda narritamise põhjuseid, siis peamisteks põhjusteks, miks tüdrukuid (N=299) on narritatud on: *kõrvalseisjaid naerma ajamiseks* (52,8%) ja *nalja pärast* (69,9%). Peamised põhjused, miks poisse (N=201) on narritatud: *et nende üle naerda* (45,2%), *et kõrvalseisjaid naerma ajada* (52,8%) ning samuti ülekaalukalt nagu ka tüdrukutel *nalja pärast* (69,9%). Kogu valimiga (N=500) võrreldes tuli tulemuseks, et narritavaid (N=356) on nende arvates enamasti narritatud *nalja pärast* (71,2%) ning (N=276) *kõrvalseisja naerma ajamiseks* (55,2%). Selgus, et vaid 14,8% (N=74) on neid õpilasi, keda pole kunagi narritatud.

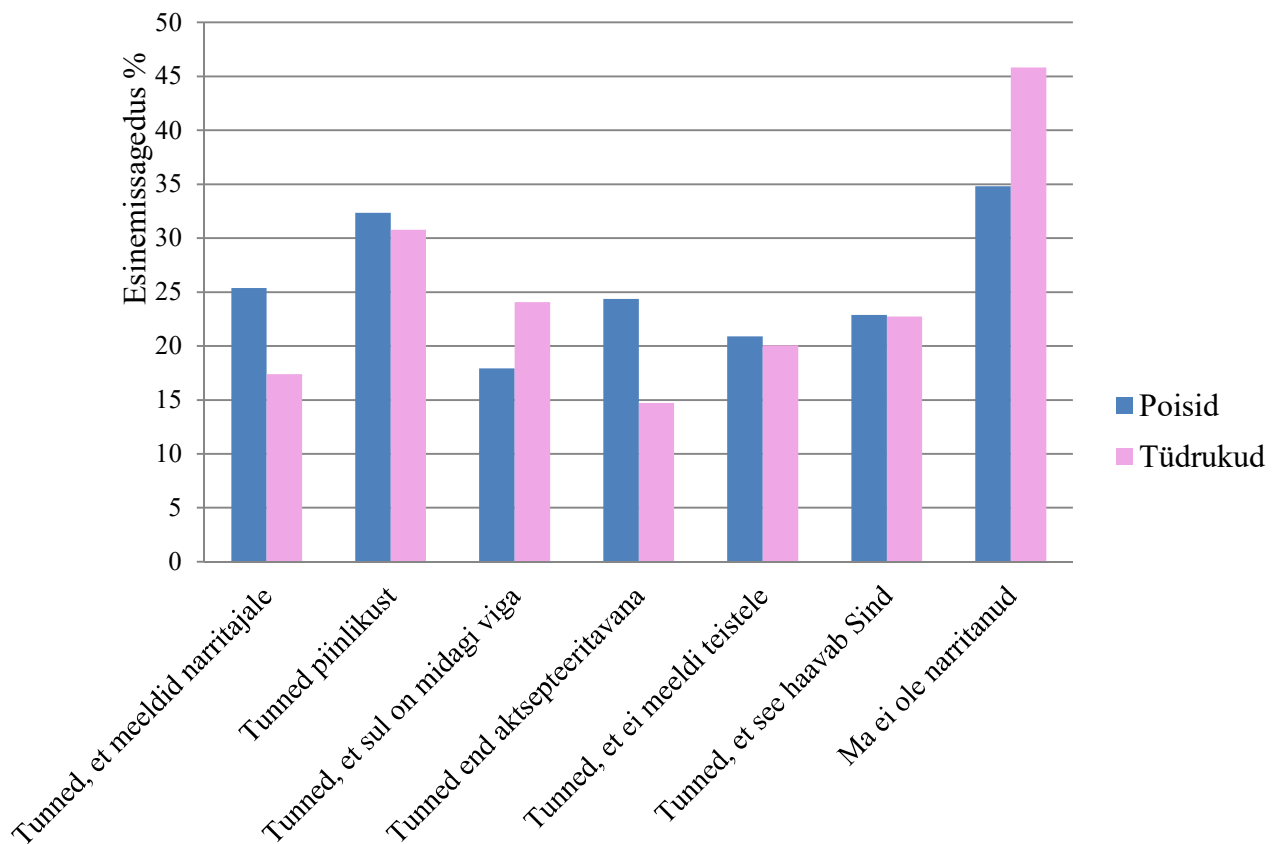


Joonis 2. Põhjused, miks on oldud narritatud eakaaslaste poolt

Eakaaslaste narritamise tagajärjed

Tüdrukud (N=299) märkisid, et nende peamiseks tagajärjeks eakaaslasi narritades on, *et nad on tundnud piinlikust* (30,8%) ning kõige vähem on leitud, *et nad on tundnud, et neid aktsepteeritakse eakaaslaste grupis* (14,7%). Samuti arvasid ka poisid (N=201), et nende peamiseks tagajärjeks eakaaslasi narritades on, *et nad on tundnud piinlikust* (32,3%) ja kõige vähem arvasid, *et nad on tundnud, et neil on midagi viga* (18%). Peaaegu pool kogu valimist

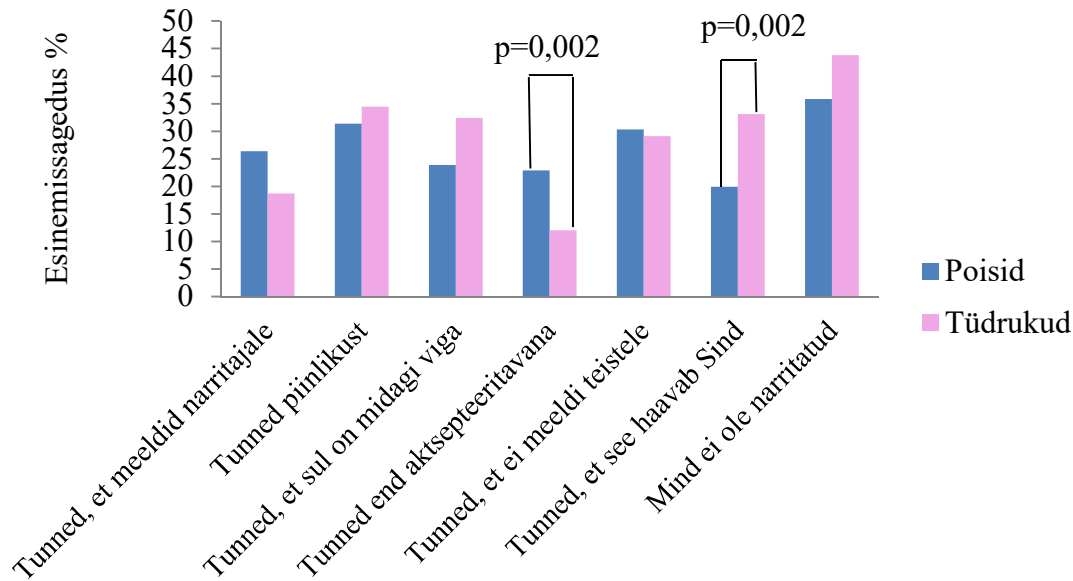
(N=500) ehk 40,8% (N=204) märkisid, et nad ei ole narritanud eakaaslaseid, kellest poisse oli 34,8% ja tüdrukuid 45,8%.



Joonis 3. Peamised tagajärjed eakaaslasi narritades

Eakaaslaste poolt narritamise ohvriks langemise tagajärjed

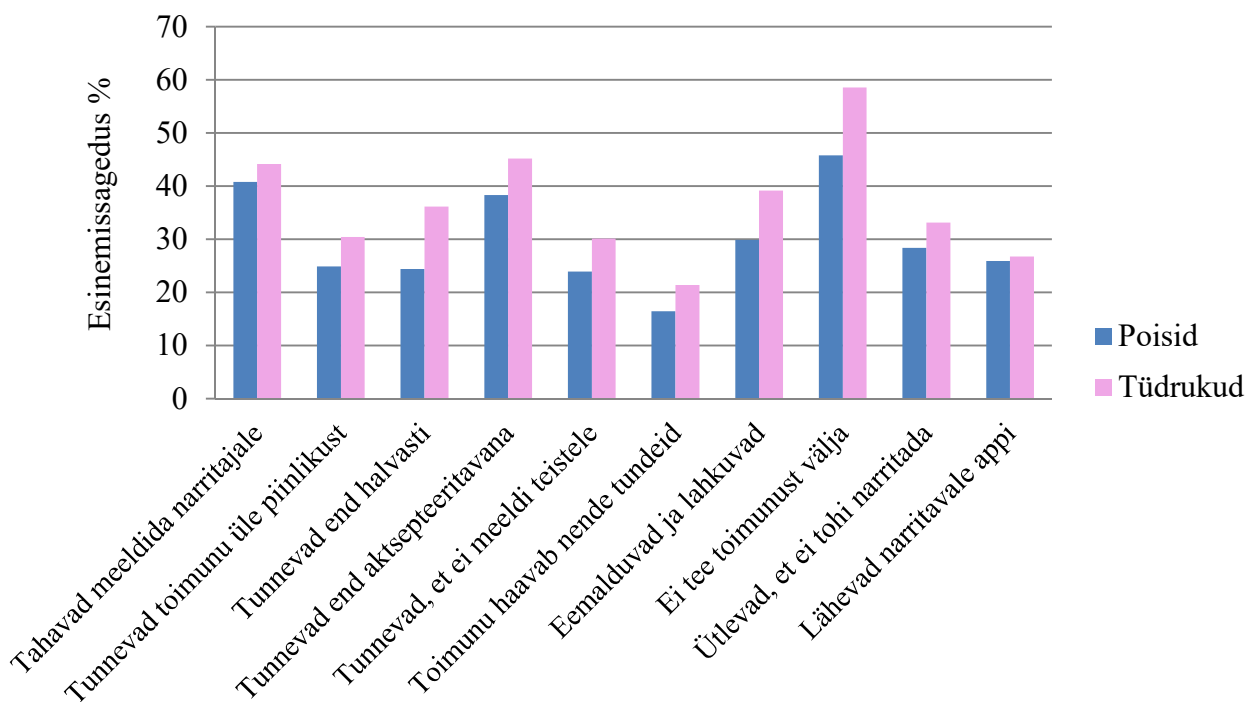
Peamisteks tagajärgedeks, kui neid on narritatud leidsid tüdrukud (N=299), *et nad on tundnud piinlikkust* (34,4%), *nad on tundnud, et neil on midagi viga* (32,4%), *nad on tundnud, et nad ei meeldi teistele* (29,1%) ning *tundnud, et see haavab nende tundeid* (33,1%). Poiste (N=201) seas on nende jaoks olnud peamiseks tagajärjeks, *et nad on tundnud piinlikkust* (31,3%). Kogu valimist (N=500) 40,6% õpilastest (N=203) väitsid, et nad ei ole narritanud eakaaslaseid. Nendest oli poisse 72 ja tüdrukuid 131. Tulemuseks tuli, et poisid tunnevad end oluliselt rohkem aktsepteeritavana kui tüdrukud ($\chi^2=7.9$; $df=1$; $p<0,01$), aga tüdrukud tunnevad end haavatuna kui poisid ($\chi^2=20,6$; $df=1$; $p<0,01$).



Joonis 4. Peamised tagajärjed, kui on oldud narritatav eakaaslaste poolt

Kõrvalseisjate reaktsioonid seoses narritamise pealt nägemisega

Poisid ning tüdrukud valisid peamiseks väiteks kui nad näevad narritamist pealt, et nad ei tee toimumust välja, vastavalt 45,8% ja 58,5%. Kogu valimist (N=500) väitsid 26,4% õpilastest (N=132), et nad lähevad narritatavale appi ja toetavad teda. Näha on (joonis 5), et kogu valimist (N=500) üle poolte (53,4%) õpilastest (N=267) ei tee väljagi, kui näevad narritamist pealt.



Joonis 5. Peamised kõrvalseisjate reaktsioonid, kui kedagi narritatakse

Narritamise sagedus seoses eakaaslastega, kes meeldivad või ei meeldi

Küsitavad pidid esmalt andma hinnangu, kui tihti nad narritavad vastassoost eakaaslast, kes neile ei meeldi. Tulemuseks saadi, et 500st õpilasest 84,8% õpilast (N=424) vastas, et nad peaaegu mitte kunagi ei narrita vastassoolist eakaaslast, kes neile ei meeldi. Nendest oli tüdrukuid 261 ehk kõikidest naissoost vastajatest 87,3% ning poisse 163 ehk kõigist meesvastajatest 81,1%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 156, 11. klassist 137 ning 12. klassist 131 õpilast. Järgmise väitega, et vastassoost eakaaslast, kes ei meeldi narritatakse 1 või 2 korda kuus nõustused 13,4% (N=67), kellest oli tüdrukuid 33 ehk kogu naissoost vastajate hulgast 11% ning poisse 24 ehk kogu meesvastajatest 12%. Klasside lõikes 10. klassist antud väite 19, 11. klassist 22 ning 12. klassist 16 õpilast. Kolmanda variandi ehk narritatakse üks või kaks korda nädalas valis kõikidest tüdrukutest (N=299) 1,3% ning kõikidest poistest (N=201) 2,5%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite kaks, 11. klassist kolm ning 12. klassist neli õpilast. Eelviimase väitega, et narritatakse vastassoolist eakaaslast, kes ei meeldi peaaegu iga päev nõustus kogu valimist (N=500) ainult 0,6% (N=3), kes olid kolm poissi ehk kogu meesvastajatest 1,5% (N=3) ning kõik kolm vastajat olid 11. klassist. Viimase väitega ehk narritatakse vastassoost eakaaslast, kes ei meeldi igapäevaselt nõustused samuti kogu valimist (N=500) ainult 1,2% (N=6) ning vastajad olid poisid ehk kogu meesvastajatest (N=201) 3%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite kolm, 11. klassist üks ning 12. klassist kaks õpilast.

Teiseks tuli uuritavatel anda hinnang, kui sageli nad narritavad samasoolisi eakaaslaseid, kes neile meeldivad. Saadi tulemus, et peaaegu mitte kunagi narritavad kogu valimist (N=500) 37,2% (N=186) tüdrukut ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 62,2% ja 18,4% (N=92) poissi ehk kogu meesvastajatest (N=201) 45,8%. Sellest tulenevalt saab väita, et tüdrukutel on kaks korda suurem šanss samasoolist eakaaslast, kes talle meeldib mitte narritada kui poistel (OR=2,0; 95%; CI 1,4-2,8; p=0,0004; kasutati šansside suhet). Klasside lõikes 10. klassist märkis ristikesega antud väite 112, 11. klassist 91 ning 12. klassist 75 õpilast. Väitele, et narritatakse samasoolisi eakaaslast, kes meeldivad üks või kaks korda kuus vastasid kogu valimist (N=500) 9,6% tüdrukutest (N=48) ja 5,4% poistest (N=27). Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 23, 11. klassist 23 ning 12. klassist 29 õpilast. Väitele, et narritatakse samasoolisi eakaaslaseid, kes meeldivad üks või kaks korda nädalas vastasid kogu valimist (N=500) 5,8% tüdrukutest (N=29) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 9,7% ning 5,4% ehk kõikidest meesvastajatest (N=201) 13,3%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 17, 11. klassist 12 ning 12. klassist 27 õpilast. Selle järgi saab väita, et 12. klassis on ligi kolm korda suurem šanss narrida samasoolist eakaaslast, kes meeldib, 1-2

korda nädalas kui 11.klassis (OR=2,8; 95% CI 1,4-5,7; $p=0,006$). Eelviimase väitega, et narritatakse samasoolisi eakaaslasi, kes meeldivad peaaegu iga päev nõustus 5% tüdrukutest (N=25) ehk kogu naissoost vastajatest 8,4% ning 5,6% (N=28) poistest ehk kogu meesvastajatest 14%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 15, 11. klassist 24 ning 12. klassist 14 õpilast. Viimase väitega, et narritatakse samasoolisi eakaaslaseid mitu korda päevas nõustus 7,4% õpilastest, kellest 2% olid tüdrukud ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 3,3% ja 5,4% olid poisid ehk kogu meesvastajatest (N=201) 13,4%.

Kolmandaks tuli uuritavatel anda hinnang, kui sageli nad narritavad vastassoost eakaaslaseid, kes neile meeldivad. Kogu valimist (N=500) valisid enda vastuse variandiks peaaegu kunagi 59,2% õpilastest (N=296), kellest 37,8% olid tüdrukud (N=189) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 63,2% ning poisid 21,4% (N=107) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 53,2%. Siit tulenevalt saab väita, et tüdrukutel on ligi kaks korda suurem šanss narritada vastassoolist eakaaslast, kes meeldib peaaegu mitte kunagi kui poistel (OR=1,5; 95%; CI 1,1-2,2; $p=0,03$). Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 107, 11. klassist 118 ning 12. klassist 77 õpilast, millest saab väita, et 12. klassis on ligi kaks korda suurem šanss narritada vastassoolist eakaaslast, kes meeldib peaaegu mitte kunagi kui 10.klassis (OR=1,8; 95%; CI 1,2-2,8; $p=0,01$). Väitele, et narritatakse üks või kaks korda kuus vastasid jaatavalt kogu valimist (N=500) 17,4% õpilastest (N=87), kellest tüdrukuid oli 10,8% (N=54) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 18,1% ning poisse 6,6% (N=33) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 16,4%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 28, 11. klassist 24 ning 12. klassist 35 õpilast. Järgmiseks väiteks oli, et narritakse üks või kaks korda nädalas, millega nõustusid 11,2% õpilastest (N=56), kellest tüdrukuid oli 5,8% (N=29) ehk kogu naissoost vastajatest 9,7% ning poisid 5,4% (N=27) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 13,4%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 18, 11. klassist 13 ning 12. klassist 25 õpilast, millest saab tuletada, et 11. klassis on kaks korda suurem šanss narritada vastassoolist eakaaslast, kes meeldib üks või kaks korda nädalas kui 12. klassis (OR=2,3; 95%; CI 1,1-4,7; $p=0,03$; kasutati šansside suhet). Väitele, et eakaaslasi vastassoost narritatakse peaaegu iga päev vastas kogu valimist (N=500) 6,2% õpilastest (N=31), kellest 3,6% olid tüdrukud (N=18) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 6% ja 2,6% olid poisid ehk kogu meesvastajatest (N=201) 6,5%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite kuus, 11. klassist 17 ning 12. klassist kaheksa õpilast, millest saab järeldada, et 11. klassis on kolm korda suurem šanss narritada vastassoolist eakaaslast, kes meeldib peaaegu iga päev kui 10.klassis (OR=3,3; 95%; CI 1,3-8,6; $p=0,02$). Viimaseks väiteks, et narritatakse mitu korda päevas neid eakaaslaseid vastassoost, kes meeldivad nõustusid 5,6% õpilastest (N=28), kellest tüdrukud olid 1,6%

(N=8) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 2,7% ning poisid 4% (N=20) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 10%. Klasside lõikes 10. klassist märkis ristikesega antud väite 10, 11. klassist 11 ning 12. klassist seitse õpilast. Tulemuseks tuli, et poistel on neli korda suurem šanss narrida vastassoolist eakaaslast, kes meeldib, mitu korda päevas kui tüdrukutel (OR=4,0; 95%; CI 1,7-9,3; p=0,001).

Viimaseks tuli vastajatel anda hinnang, kui sageli narritavad nad samasoolisi eakaaslaseid, kes neile ei meeldi. Väitega, et samasoolist eakaaslast ei narrita peaaegu mitte kunagi nõustus kogu valimist (N=500) 81,6% õpilastest (N=408), kellest tüdrukud moodustasid 53% (N=265) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 88,6% ja poisid 28,6% (N=143) ehk kogu meesvastajates (N=201) 71,1%. Selgus, et tüdrukutel on kolm korda suurem šanss oma eakaaslasi, kes neile ei meeldi, mitte kunagi narrida kui poistel (OR=3,2; 95%; CI 2,0-5,1). Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite 148, 11. klassist 134 ning 12. klassist 125 õpilast. Järgmise väitega, et narritatakse üks või kaks korda kuus nõustus 12,2% (N=61), kellest tüdrukud olid 5,2% (N=26) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 8,7% ning poisid 7% (N=35) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 17,4%. Klasside lõikes 10. klassist märkis ristikesega antud väite 20, 11. klassist 20 ning 12. klassist 21 õpilast. Selgus, et poistel on kaks korda suurem šanss oma eakaaslasi, kes neile ei meeldi, narrida 1-2 korda kuus, kui tüdrukutel (OR=2,2; 95%; CI 1,2-3,8). Väitega, et narritatakse samasoolisi eakaaslaseid, kes ei meeldi üks või kaks korda nädalas nõustusid kogu valimist (N=500) ainult 3,2% (N=16), kellest tüdrukud moodustasid 1,4% (N=7) ehk kogu naissoost vastajatest (N=299) 2,3% ning poisid 1,8% (N=9) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 4,5%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite viis, 11. klassist viis ning ka 12. klassist viis õpilast. Eelviimase väitega, et narritatakse peaaegu iga päev ei nõustunud ükski tüdruk, aga see eest märkisid 1% poistest (N=5) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 2,5%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite kaks ja 11. klassist kolm õpilast. Viimaseks, et narritatakse mitu korda päevas nõustus kogu valimist (N=500) 1,8% õpilastest (N=9), kellest mitte ükski ei olnud jällegi tüdruk, aga 1,8% poisse (N=9) ehk kogu meesvastajatest (N=201) 4,8%. Klasside lõikes 10. klassist märkis antud väite viis, 11. klassist kolm ning 12. klassist üks õpilane.

Narritamise sagedus meeldivate ja mitte meeldivate eakaaslaste seas

Need õpilased, kellele ei meeldi eakaaslane (nii vastassooline kui samasooline), narritavad olulisel määral vähem oma eakaaslasi kui need, kellele meeldib oma eakaaslane ($\chi^2=28$; df=1; p<0,0001).

Õpilased, kellele meeldib eakaaslane, narritavad 1-2 korda kuus oma eakaaslast olulisel määral rohkem kui need, kellele ei meeldi oma eakaaslane ($\chi^2=6,1$; $df=1$; $p=0,016395$).

Need õpilased, kellele meeldib eakaaslane, narritavad 1-2 korda nädalas oma eakaaslast olulisel määral rohkem kui need, kellele ei meeldi oma eakaaslane ($\chi^2=51,8$; $df=1$; $p<0,0001$).

Need õpilased, kellele meeldib eakaaslane, narritavad iga päev oma eakaaslast olulisel määral rohkem kui need, kellele ei meeldi oma eakaaslane ($\chi^2=60$; $df=1$; $p<0,0001$).

Need õpilased, kellele meeldib eakaaslane, narritavad mitu korda päevas oma eakaaslast olulisel määral rohkem kui need, kellele ei meeldi oma eakaaslane ($\chi^2=30,1$; $df=1$; $p<0,0001$).

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja 10.-12. klasside õpilaste narritamise põhjused, tagajärjed ja reaktsioonid eakaaslaste seas. Eesmärgi täitmiseks kasutati ankeeti, millele vastasid ühe Tartu linna gümnaasiumi õpilased. Töö teoreetilises osas anti ülevaade narritamise mõistest, narritamise seosest erinevate aspektidega, narritamisest kooli keskkonnas ning narritamise tagajärgedest.

Töö püstitati kaks hüpoteesi. Esimene hüpotees oli, et peamiseks narritamise viisiks on nalja tegemine. Tulemustest selgus, et suurem oma õpilastest narritasid nalja pärast või teiste naerma ajamiseks. Seega võib järeldada, et peamiseks narritamise põhjuseks on, et saada nalja. Kõige rohkem oldi narritatav nalja pärast (70% vastanutes). Tulemused kinnitasid varasematest uurimustest saadud sarnaseid järeldusi, et huumor on enamikel juhtudel suunatud juuresolevatele inimestele (Billing, 2005) ning noorukite omavahelisi suhteid seostatakse nalja tegemise ja lõbutsemisega (Kowalski, 2000).

Lisaks uuriti õpilaste narritamise sagedust eakaaslaste seas, kes meeldivad ja ei meeldi. Antud küsimuste puhul ilmes, et enamus (narritamine vastassoost eakaaslast, kes ei meeldi 84,8% ning kes meeldib 59,2%, narritamine samasoolist eakaaslast, kes ei meeldi 81,6% ja kes meeldib 37,2%) õpilastest vastas, et nad ei narrita mitte kunagi, kellest suurem osa olid tüdrukud. Kõige vähem valiti vastuse varianti, et narritatakse iga päevaselt (narritamine vastassoost eakaaslast, kes ei meeldi 1,2% ning kes meeldib 5,6%, narritamine samasoolist eakaaslast, kes ei meeldi 1,8% ja kes meeldib 7,4%) ning rohkem olid

narritajateks poisid kui tüdrukud. Varasemad tulemused kinnitasid samuti, et sagedamini on narritaja rollis poisid, mitte tüdrukud (Hay, 2000).

Töö teiseks hüpoteesiks oli, et peamiseks tagajärjeks narritamisel on piinlikkuse tundmine. See hüpotees leidis kinnitust. Uurimuse tulemustest ilmes, et peamiseks narritamise tagajärjeks tüdrukute ja poiste vahel oli piinlikkuse tundmine. Siin kohal saab seostada nalja pärast narritamise põhjust ja piinlikkuse tundmise tagajärge, kus Michael Billing (2005) seostas huumorit ja piinlikkust. Ta arvas, et piinlikkust tekitavad olukorrad panevad enamasti ka ümbritsevaid inimesi naerma. Samuti arvasid ka Alberts, Kellar-Guenther ja Corman (1996), et üheks narritamise tagajärjeks on piinlikkuse tundmine.

Kolmandaks hüpoteesiks oli, et nii poisid kui tüdrukud narritavad rohkem neid eakaaslaseid, kes neile meeldivad. Tulemuseks tuli, et nii iga päevaselt, paar korda nädalas või kuus narritatakse statistiliselt oluliselt rohkem eakaaslaseid, kes meeldivad, kui neid, kes ei meeldi. Seda tulemust saab seostada Barnett, Burns, Sanborn, Bartel ja Wilds uurimusega, et narritamine on sõbralik ja mänguline interaktsioon.

Samuti arvasid üle poolte õpilastest (53,4%), et kõrvalt vaatajatena ei tee narritamisest väljagi. Varasemad uuringud näitavad, et ka õpetajad ei tee alati narritamisest välja, kuigi nad veedavad õpilastega palju aega koos (Aho, 1998).

Käesoleva töö piiranguteks võib välja tuua asjaolu, et uurimuse valim ei olnud piisavalt variatiivne, sest uuring viidi läbi ühes keskkoolis. Samuti uurimuses küsitleti ainult ühte Tartu linna gümnaasiumit, kus tüdrukute (N=299) osakaal oli poiste (N=201) omast tunduvalt suurem. Tuleviku uurimuses tuleks kaasata valim mitmetest koolidest, aga silmas pidades, et tüdrukute ja poiste suhe oleks võrdne.

Tänusõnad

Autor tänab uurimuses osalenud kooli juhtkonda, õpetajaid ja kõiki õpilasi meeldiva koostöö eest. Samuti läheb tänu Tartu Ülikooli Haridusteaduste instituudi kasvatusteaduste programmijuhile Kristi Kõivule, kes aitas kaasa lõputöö valmimisele.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri.....

Kuupäev.....

Kasutatud kirjandus

- Abrams, D., Rutland, A., Cameron, L., & Ferrell, J. (2007). Older but wiler: In-group accountability and the development of subjective group dynamics. *Developmental Psychology*, 43(1), 134.
- Agliata, A. K., Tantleff-Dunn, S., & Renk, K. (2007). Interpretation of teasing during early adolescence. *Journal of Clinical Psychology*, 63(1), 23-30.
- Aho, S. (1998). The teasers and the teased pupils at school. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 42(3), 309-318.
- Alberts, J. K. (1992). Teasing and sexual harassment: Double-bind communication in the workplace. *Constructing and reconstructing gender: The links among communication, language, and gender*, 185-196.
- Alberts, J. K., Kellar-Guenther, Y., & Corman, S. R. (1996). That's not funny: Understanding recipients' responses to teasing. *Western Journal of Communication*, 60, 337-357.
- Asher, S. R., Rose, A. J., & Gabriel, S. W. (2001). Peer rejection in everyday life. *Interpersonal Rejection*, 105-142.
- Barnett, M. A., Burns, S. R., Sanborn, F. W., Bartel, J. S., & Wilds, S. J. (2004). Antisocial and prosocial teasing among children: Perceptions and individual differences. *Social Development*, 13(2), 292-310.
- Beaty, L. A., & Alexeyev, E. B. (2008). The problem of school bullies: What the research tells us. *Adolescence*, 43(169), 1-11.
- Berndt, T. J. (2004). Children's friendships: Shifts over a half-century in perspectives on their development and their effects. *Merrill-Palmer Quarterly*, 50(3), 206-223.
- Bierman, K. L., & Wargo, J. B. (1995). Predicting the longitudinal course associated with aggressive-rejected, aggressive (nonrejected), and rejected (nonaggressive) status. *Development and Psychopathology*, 7(04), 669-682.
- Billig, M. (2005). *Laughter and ridicule: Towards a social critique of humour*. London: SAGE.
- Bollmer, J. M., Harris, M. J., Milich, R., & Georgesen, J. C. (2003). Taking offense: Effects of personality and teasing history on behavioral and emotional reactions to teasing. *Journal of Personality*, 71(4), 557-603.
- Bosacki, S. L., Varnish, A., & Akseer, S. (2008). Children's Gendered Sense of Self and Play as Represented Through Drawings and Written Descriptions. *Canadian Journal of School Psychology*, 23(2), 190-205.
- Boxer, D., & Cortés-Conde, F. (1997). From bonding to biting: Conversational joking and identity display. *Journal of Pragmatics*, 27(3), 275-294.

- Bradshaw, C. P., Sawyer, A. L., & O'Brennan, L. M. (2007). Bullying and peer victimization at school: Perceptual differences between students and school staff. *School Psychology Review*, 36(3), 361.
- Brown, B. B., & Larson, J. (2009). Peer relationships in adolescence. In R. M. Lerner, & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of Adolescent Psychology* (3rd ed., pp. 74-103). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Inc.
- Closson, L. M. (2009). Status and gender differences in early adolescents' descriptions of popularity. *Social Development*, 18(2), 412-426.
- Craig, W. M. (1998). The relationship among bullying, victimization, depression, anxiety, and aggression in elementary school children. *Personality and Individual Differences*, 24(1), 123-130.
- Dinkes, R., Cataldi, E. F., Lin-Kelly, W., & Snyder, T. D. (2007). Indicators of School Crime and Safety: 2007 (NCES 2008-021/NCJ 219553). Washington, DC: National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education and Bureau of Justice Statistics, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice.
- Eder, D. (1991). The role of teasing in adolescent peer group culture. *Sociological Studies of Child Development*, 4, 181-197.
- Eisenberg, M. E., Neumark-Sztainer, D., & Story, M. (2003). Associations of weight-based teasing and emotional well-being among adolescents. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 157(8), 733-738.
- Espelage, D. L., & Swearer, S. M. (2003). Research on school bullying and victimization: What have we learned and where do we go from here?. *School Psychology Review*, 32(3), 365-384.
- Gallois, C., & Giles, H. (2015). Communication accommodation theory. *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction*.
- Geiger, B., & Fischer, M. (2006). Will words ever harm me? Escalation from verbal to physical abuse in sixth-grade classrooms. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(3), 337-357.
- Gibbs, R. W. (2000). Irony in talk among friends. *Metaphor and Symbol*, 15(1-2), 5-27.
- Gladden, R. M., Vivolo-Kantor, A. M., Hamburger, M. E., & Lumpkin, C. D. (2014). *Bullying surveillance among youths: Uniform definitions for public health and recommended data elements*, Version 1.0. National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention, and U. S. Department of Education. <http://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/bullying-definitions-final-a.pdf>
- Glenn, P. (2003). *Laughter in interaction* (Vol. 18). Cambridge: Cambridge University Press.
- Crawford, M. (2003). Gender and humor in social context. *Journal of Pragmatics*, 35(9), 1413-1430.

- Griffin, R. S., & Gross, A. M. (2004). Childhood bullying: Current empirical findings and future directions for research. *Aggression and Violent Behavior*, 9(4), 379-400.
- Gruber, J. E., & Fineran, S. (2008). Comparing the impact of bullying and sexual harassment victimization on the mental and physical health of adolescents. *Sex Roles*, 59(1-2), 1-13.
- Hay, J. (2000). Functions of humor in the conversations of men and women. *Journal of Pragmatics*, 32(6), 709-742.
- Hertz, M. F., Everett Jones, S., Barrios, L., David-Ferdon, C., & Holt, M. (2015). Association between bullying victimization and health risk behaviors among high school students in the United States. *Journal of School Health*, 85(12), 833-842.
- Jones, D. C., Newman, J. B., & Bautista, S. (2005). A three-factor model of teasing: The influence of friendship, gender, and topic on expected emotional reactions to teasing during early adolescence. *Social Development*, 14(3), 421-439.
- Keery, H., Van den Berg, P., & Thompson, J. K. (2004). An evaluation of the Tripartite Influence Model of body dissatisfaction and eating disturbance with adolescent girls. *Body Image*, 1(3), 237-251.
- Keltner, D., Capps, L., Kring, A. M., Young, R. C., & Heerey, E. A. (2001). Just teasing: a conceptual analysis and empirical review. *Psychological Bulletin*, 127(2), 229.
- Keltner, D., Young, R. C., Heerey, E. A., Oemig, C., & Monarch, N. D. (1998). Teasing in hierarchical and intimate relations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(5), 1231.
- Kokko, T. H., & Pörhölä, M. (2009). Tackling bullying: Victimized by peers as a pupil, an effective intervener as a teacher?. *Teaching and Teacher Education*, 25(8), 1000-1008.
- Kochenderfer-Ladd, B., & Pelletier, M. E. (2008). Teachers' views and beliefs about bullying: Influences on classroom management strategies and students' coping with peer victimization. *Journal of School Psychology*, 46(4), 431-453.
- Kowalski, R. M. (2000). "I was only kidding!": Victims' and perpetrators' perceptions of teasing. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(2), 231-241.
- Kowalski, R. M. (2003). *Complaining, teasing, and other annoying behaviors*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Kowalski, R. M. (2004). Proneness to, perceptions of, and responses to teasing: The influence of both intrapersonal and interpersonal factors. *European Journal of Personality*, 18(4), 331-349.
- Lampert, M. D., & Ervin-Tripp, S. M. (1992). Laughing at yourself: the self-directed humor of college-age men and women. In *Conference of the International Society for the Study of Humor*, Paris, France.

- Lampert, M. D., & Ervin-Tripp, S. M. (2006). Risky laughter: Teasing and self-directed joking among male and female friends. *Journal of Pragmatics*, 38(1), 51-72.
- Land, D. (2003). Teasing apart secondary students' conceptualizations of peer teasing, bullying and sexual harassment. *School Psychology International*, 24(2), 147-165.
- Leaper, C., & Brown, C. S. (2008). Perceived experiences with sexism among adolescent girls. *Child Development*, 79(3), 685-704.
- Lightner, R. M., Bollmer, J. M., Harris, M. J., Milich, R., & Scambler, D. J. (2000). What do you say to teasers? Parent and child evaluations of responses to teasing. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(4), 403-427.
- Mayeux, L., Houser, J. J., & Dyches, K. D. (2011). Social acceptance and popularity: Two distinct forms of peer status. *Popularity in the Peer System*, 79-102.
- McCabe, R. E., Antony, M. M., Summerfeldt, L. J., Liss, A., & Swinson, R. P. (2003). Preliminary examination of the relationship between anxiety disorders in adults and self-reported history of teasing or bullying experiences. *Cognitive Behaviour Therapy*, 32(4), 187-193.
- McGraw, A. P., Warren, C., & Kan, C. (2015). Humorous complaining. *Journal of Consumer Research*, 41(5), 1153-1171.
- Miller, C. W., & Roloff, M. E. (2005). Gender and willingness to confront hurtful messages from romantic partners. *Communication Quarterly*, 53(3), 323-337.
- Mills, C. B., & Carwile, A. M. (2009). The good, the bad, and the borderline: Separating teasing from bullying. *Communication Education*, 58(2), 276-301.
- Newman, R. S., & Murray, B. J. (2005). How students and teachers view the seriousness of peer harassment: When is it appropriate to seek help?. *Journal of Educational Psychology*, 97(3), 347.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what can we do*. Oxford, UK: Blackwell.
- Olweus, D. (1996). Bully/Victim Problems at School: Facts and Effective Intervention. *Reclaiming Children and Youth: Journal of Emotional and Behavioral Problems*, 5(1), 15-22.
- O'Mell, J. R. (1999). *The relationship of teasing in the development of body image*. Unpublished doctoral dissertation, Auburn University, Alabama.
- Oxford University Press. (2016). Oxford Dictionarie. Retrieved from <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/tease>.
- Pascoe CJ. *Dude, you're a fag*. Berkeley, CA: University of California Press; 2007.

- Pexman, P. M., & Zvaigzne, M. T. (2004). Does irony go better with friends?.*Metaphor and Symbol, 19*(2), 143-163.
- Pichler, P. (2006). Multifunctional teasing as a resource for identity construction in the talk of British Bangladeshi girls¹. *Journal of Sociolinguistics, 10*(2), 225-249.
- Pujolar, J. (2001). *Gender, heteroglossia and power: A sociolinguistic study of youth culture* (Vol. 4). Berlin, Walter de Gruyter.
- Ricciardelli, L. A., & McCabe, M. P. (2001). Self-esteem and negative affect as moderators of sociocultural influences on body dissatisfaction, strategies to decrease weight, and strategies to increase muscles among adolescent boys and girls. *Sex Roles, 44*(3-4), 189-207.
- Rickert, V. I., Hased, S. J., Hendon, A. E., & Cuniff, C. (1996). The effects of peer ridicule on depression and selfimage among adolescent females with Turner syndrome. *Journal of Adolescent Health, 19*(1), 34-38.
- Rose, A. J., Click, G. C., & Smith, R. L. (2011). Popularity and gender.*Popularity in the Peer System, 103-122.*
- Roth, D. A., Coles, M. E., & Heimberg, R. G. (2002). The relationship between memories for childhood teasing and anxiety and depression in adulthood. *Journal of Anxiety Disorders, 16*(2), 149-164.
- Scambler, D. J., Harris, M. J., & Milich, R. (1998). Sticks and stones: Evaluations of responses to childhood teasing. *Social Development, 7*(2), 234-249.
- Sered, S. (2000) What Makes Women Sick: Maternity, Modesty and Militarism in Israeli Society. Hanover and London: Brandeis University Press.
- Shapiro, J. P., Baumeister, R. F., & Kessler, J. W. (1991). A three-component model of children's teasing: Aggression, humor, and ambiguity.*Journal of Social and Clinical Psychology, 10*(4), 459-472.
- Sherer, S. L., & Clark, R. A. (2009). Changes in teasing patterns from early adolescence to adolescence. *Communication Research Reports, 26*(3), 175-187.
- Smith, T. E., & Leaper, C. (2006). Self-perceived gender typicality and the peer context during adolescence. *Journal of Research on Adolescence, 16*(1), 91-104.
- Snyder, J., Bank, L., & Burraston, B. (2005). The consequences of antisocial behavior in older male siblings for younger brothers and sisters.*Journal of Family Psychology, 19*(4), 643.
- Storch, E. A., Roth, D. A., Coles, M. E., Heimberg, R. G., Bravata, E. A., & Moser, J. (2004). The measurement and impact of childhood teasing in a sample of young adults. *Journal of Anxiety Disorders, 18*(5), 681-694.
- Talbot, M. (2002). Mean girls and the new movement to tame them. *New York Times Magazine, 24-30.*

- Taylor NL. Guys, she's humongous!: Gender and weight-based teasing in adolescence. *J Adolesc Res* 2011;26:179–199.
- Thompson, J. K., Heinberg, L. J., Altabe, M., & Tantleff-Dunn, S. (1999). *Exacting beauty: Theory, assessment, and treatment of body image disturbance*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Tyler, C., Johnston, C. A., Dalton, W. T., & Foreyt, J. P. (2008). Relationships between weight and body dissatisfaction, body esteem, and teasing in African American girls. *Journal of Black Psychology*, 35, 125–132.
- Underwood MK. Social aggression among girls. New York: Guilford; 2003.
- Vessey, J. A., Duffy, M., O'SULLIVAN, P. A. T. R. I. C. I. A., & Swanson, M. (2003). Assessing teasing in school-age youth. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26(1), 1-11.
- Warm, T. R. (1997). The role of teasing in development and vice versa. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 18(2), 97-101.
- Young, R., & Sweeting, H. (2004). Adolescent bullying, relationships, psychological well-being, and gender-atypical behavior: A gender diagnosticity approach. *Sex Roles*, 50(7-8), 525-537.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kirsika Rahuelu

(sünnikuupäev: 08.11.1993)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Narritamine keskkooli õpilaste seas ühe kooli näitel“, mille juhendajaks on Kristi Kõiv (PhD).

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 17.05.2016